

NOVO BESEDJE V LUČI PRIMERJAVE SLOVARJA NOVEJŠEGA BESEDJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN SLOVARJA NOVÁ SLOVA V ČEŠTINĚ. SLOVNÍK NEOLOGIZMŮ

David Blažek

Slovanský ústav Akademie věd ČR, Praga

UDK 811.163.6'373.43:811.162.3'373.43

Prispevek je posvečen primerjavi dveh temeljnih leksikografskih del, ki opisujeta novo besedišče v Sloveniji in v Češki republici (*Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* in *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*). Oba priročnika obravnavata besedišče iz istega referenčnega obdobja in uporabljata podoben način obdelave posameznih gesel, torej podobno strukturo geselskih člankov. Primerljive lekseme analiziranega tezavra, zaobjetega v obeh priročnikih, predstavljajo internacionalizmi, tj. besede, prevzete iz tujih jezikov. Ostala poimenovanja so vezana neposredno na dejstva oziroma pojave, ki so prisotni samo v določenem jezikovnem ali zemljepisnem okolju (za Češko republiko npr. Slovaška in Češkoslovaška, za Slovenijo pa denimo države nekdanje Jugoslavije).

neologizmi, besedotvorje, leksikologija, leksikografija, slovarji, komparacija

The article compares two basic works of lexicography describing new vocabulary in Slovenia and the Czech Republic (*Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* and *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*). Both books study the vocabulary from the same reference period and apply a similar method of analysis to individual headwords, i.e. both works introduce a similar structure of dictionary entries. Common lexemes of the examined thesaurus described in both books consist of internationalisms, i.e. words adopted from foreign languages. Other denominations are directly related to phenomena or facts present solely in a specific linguistic or geographic environment (with regard to the Czech Republic, Slovakia or Czechoslovakia; and for Slovenia, the countries of former Yugoslavia).

neologisms, word formation, lexicology, lexicography, dictionaries, comparison

1 Uvod

Razvoj družbe se nenehno odraža v razvoju jezika. Poimenovanja novih pojavov, dejstev, dejavnosti ali predmetov si postopoma zagotavljajo svoje mesto v besedišču.¹ Ena od nalog jezikoslovja je, da ta nova poimenovanja zabeleži, opiše in v primeru njihovega razširjenja in širše uveljavitve tudi kodificira. V obdobju med prvo pojavitvijo opisovanega dejstva in jezikovno kodifikacijo pripadajočih izrazov je za te oznake pogosto značilna nestabilnost v obliki, izgovorjavi in slovnici, nemalokrat pa

¹ Martinčová (2005: 7) neologizme obravnava kot izraz in posledico ustvarjalnosti jezika in kot sredstvo neprekinjenega prerajanja, prestrukturiranja in ustaljevanja besedišča.

prihajajo tudi do konkurence različnih poimenovanj za isti pojav. Na izbiro konkretnega izraza pri posameznih govornikih vpliva njihova mera seznanjenosti z danim (novim) pojavom pa tudi njihova starost, izobrazba in jezikovni čut oziroma subjektivno stališče govorca. Pogost primer je konkurenca tujega (izvirnega, prevzetega) poimenovanja in alternativnega domačega izraza (npr. že obstoječe besede, obogatene z novim pomenom). V takšnem primeru se pred dokončno ustalitvijo (in morebitno kodifikacijo) izraza v diskusiji o njegovi »ustreznosti« lahko uveljavijo različni pristopi (npr. puristični pristop, ki poudarja homogenost novega poimenovanja z obstoječim domačim besediščem, ali pa tehnicistični pristop, ki daje prednost mednarodno uveljavljeni nomenklaturi). Ob dolgoročni uporabi neologizmov lahko ti izrazi postopoma izgubijo predznak »novosti« in postanejo del splošnega besedišča.

Močna dinamika nove plasti besedišča in dolgi intervali med izdajami posodobljenih različic leksikografskih priročnikov, ki opisujejo (splošno) besedišče, so botrovali razvoju priročnikov, specializiranih za opis novejšega besedišča, kot samostojne komponente leksikografije. Ti priročniki uporabnikom olajšujejo razumevanje novih izrazov oziroma besednih zvez in jim pomagajo pri opredelitvi izgovorjave, pravopisa in slovnice.

2 Slovarji neologizmov v Češki republiki in v Sloveniji

V Češki republiki se nove besede sproti uvrščajo v splošne razlagalne slovarje (*Slovník spisovné češtiny, Akademický slovník cizích slov*) oziroma dodatke k obstoječim priročnikom (slovar *Co v slovnících nenajdete* kot dodatek k *Slovníku spisovného jazyka českého* in *Slovníku spisovné češtiny*). Kot prvi samostojen slovar neologizmov večjega obsega je mogoče obravnavati šele leta 1998 izdani priročnik *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*, ki ga nadgrajuje drugi del, izdan leta 2004.

Slovenski ekvivalent slovarju čeških neologizmov *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* je izšel leta 2012. Tudi za slovensko jezikoslovje velja, da je novo besedišče že sproti uvrščalo v splošni razlagalni slovar (*Slovar slovenskega knjižnega jezika*) in druge priročnike (*Slovenski pravopis, Veliki slovar tujk*, terminološki slovarji).

Kot je navedeno v predgovoru prvega češkega priročnika *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*, ta leksikalni material črpa iz obdobja 1985–1995. Drugi del izhaja iz leksikalnega materiala iz let 1996–2002. Obdobje, iz katerega jezikovni material črpa slovenski slovar, ni točno omejeno z leti, se pa navaja, da je bil vir jezikovnega materiala korpus Nova beseda, ki je postopno nastajal od leta 1994 in iz katerega so bili povzeti primeri novega besedišča v letih 2007–2009.

Mogoče je torej zaključiti, da je tako v češkem kot v slovenskem priročniku obravnavan material iz podobnega obdobja. Cilj tega prispevka je ugotoviti, do kakšne mere se novo besedišče, zajeto v češkem oz. slovenskem priročniku, prekriva in ali med obema priročnikoma obstajajo pomembnejše razlike v opisu jezikovnega materiala.

2.1 Gradivo in sestavljanje geslovnika

Prvi del češkega slovarja vsebuje razlage 4.591 gesel, za drugi del točno število gesel sicer ni navedeno, glede na njegov obseg pa lahko kot izhodišče privzamemo dejstvo, da se v obeh zvezkih skupaj nahaja več kot 10.000 gesel. V slovenskem slovarju je po podatku iz predgovora interpretiranih 5.384 gesel (v 6.152 pomenih).

Za češki priročnik je bil leksikalni material črpan predvsem iz časopisov in revij, deloma pa tudi iz govornjenih televizijskih in radijskih besedil. Dodatni viri so bili še promocijski materiali, leposlovje in poljudnoznanstvena literatura ter učbeniški teksti. Glavni vir za slovenski slovar je bil korpus Nova beseda, ki temelji predvsem na publicističnih tekstih.

Češki slovar se je pri izbiranju gesel ravnal po štirih kriterijih:

- a) kriterij aktualne knjižne komunikacije – izbrani so bili izrazi, ki so nastali in se uporabljajo v glavnih komunikacijskih sferah sodobne knjižne češčine (mdr. je bilo izpostavljeno (Martincová 1998b: 16), da gre v primeru morebitnih izbranih žargonskih besed vedno za izraze, ki so že v uporabi izven svojega izvornega okolja);
- b) časovni kriterij – v slovar so bile uvrščene enote, ki so nastale oziroma so bile pomensko aktualizirane v izbranem obdobju (1985–1995 oz. 1996–2002);
- c) kriterij strukturnega tipa neologizmov – v slovarju so interpretirane enobesedne in večbesedne enote (frazemi);
- d) kriterij razširjenosti v uporabi; tj. v slovar so bili uvrščeni tudi izrazi, ki se uporabljajo priložnostno oziroma povsem izjemoma, če je bilo z njihovo pomočjo mogoče ponazoriti splošnejše razvojne težnje.

V slovenskem slovarju kriteriji izbire gesel niso izrecno navedeni, so pa bili pri sestavljanju geslovnika prav tako uveljavljeni vsaj nekateri od prej navedenih kriterijev (časovni okvir, obdelava tako enobesednih kot večbesednih leksemov). Pri tem pa se slovenski priročnik ne omejuje samo na knjižno plast novega besedišča in navaja tudi neknjižne izraze (npr. vulgarizme tipa *popizditi*, *pizdarija* ipd.).

Tako v češkem kot v slovenskem priročniku je opredeljena primerjava tega slovarskega gradiva z že obstoječimi slovarji knjižnega jezika. V predgovoru k slovenskemu delu je navedeno, da s svojim obsegom in namenom dopolnjuje *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju SSKJ) in predstavlja vez med njegovo prvo in posodobljeno izdajo. Za sklicevanje na gesla iz SSKJ je uporabljen poseben grafičen simbol (kratica SSKJ z ovalno obrobo). Uporablja se na primer na mestih, kjer se navaja novi pomen besedne zveze, ki je v SSKJ že navedena.

2.2 Primerjanje slovarjev in struktur geselskih člankov

V obeh slovarjih so gesla urejena po abecedi in navedena v reprezentativnih oblikah, pri čemer so pravopisne dvojnice in besedotvorne variante v češkem priročniku navedene odebeltano ena za drugo, v slovenskem slovarju pa je prva (najpogostejša) varianta natisnjena krepko, ostale variante so nepoudarjene.

Nová slova v češtině (v nadaljevanju tudi NSČ): **punk** [pank], **pank** -a m.

Slovar novejšega besedja (v nadaljevanju tudi SNB): **someljé** -êja in *sommelier* -ja cit. [someljé -êja]

Izgovorjava besed je v obeh primerih navedena v oglatih oklepajih povsod tam, kjer se grafična podoba leme razlikuje od izgovorjene. V slovenskem priročniku je pri pregibnih besednih vrstah označena tudi pri oblikah, ki se po izgovorjavi ločijo od osnovne oblike; glej naslednji primer, ki prikazuje različni izgovorjavi v imenovalniku in roditeljski:

SNB: **EKG** – in -ja [ɛkagé -êja]

V slovenskem slovarju sta nadalje označena dinamični in melodični naglas gesel skladno z ustaljeno prakso v slovenski leksikografiji. V češkem in v slovenskem priročniku so gesla dopolnjena z oblikoslovnimi lastnostmi in podatki o besedni vrsti.

Kot samostojna gesla so v obeh priročnikih obravnavane predpone oziroma prvi deli sestavljenih besed, ki tvorijo produktivne besedotvorne sklope (v češkem slovarju so na enak način samostojno navedeni tudi končni deli izpeljank, npr. **-téka**).

Besede, ki so bile istočasno prevzete iz tujih jezikov, so v češkem priročniku dopolnjene s podatkom o njihovem izvoru, navedenim v lomljenem oklepaju, v slovenskem slovarju pa so besede tujega izvora opremljene s posebnim etimološkim opisom, označenim s krepko zapisano črko **E**, v katerem so zbrani dodatni podatki o izvoru besede. V češkem priročniku se dopolnilni podatki o izvoru besede lahko nahajajo tudi v opombi na koncu geselskega članka.

NSČ: **hamburger** [-gr] -u m. <z angl.>

SNB: **etníja** -e ž [...] **E** ← nem. *Ethnie*, frc. *ethnie* iz gr. *éthnos* 'pleme, narod, ljudstvo'

Pomeni polisemičnih besed so v češkem in v slovenskem priročniku označeni z arabskimi števki. Prav tako se skladno v obeh slovarjih uporabljajo tudi stilistični in terminološki kvalifikatorji, ki ponazarjajo ekspresivnost besede, opredeljujejo socialno zvrstnost ali nakazujejo komunikacijsko rabo v specifični stroki – razlikuje se samo njihov nabor. Razdelanost etimološke razlage v slovenskem priročniku ponazarja širok spekter etimoloških kvalifikatorjev, tj. kratic jezikov, iz katerih (prevzete) besede izvirajo.

Besedni pomen je v češkem in slovenskem slovarju podan z definicijo ali pa s sklicem na pomensko izhodiščno besedo (npr. pri pretvorjenih ali izpeljanih oblikah).

NSČ: **freestyling** *volná jízda, ježdění s využitím akrobatických prvků*

freestylingový *vztahující se k freestylingu*

SNB: **biocíd** *kemično sredstvo za uničevanje živih organizmov*

biocídni *ki je v zvezi z biocidom*

Za pojasnjevanje pomena se pogosto uporabljajo tudi sinonimi:

NSČ: **ranking** – sport. *hodnocení, klasifikace*

traveler – *cestovatelé, kočovníci, poutníci*

SNB: **kolúmna** – *stolpica*

roaming – *gostovanje*

ali pa sklicevanje na pomen sorodne besede v sami definiciji:

- NSČ: **restituční** – 1. *týkající se restituce (ve významu 1, 3), související s ní*
 – 2. *určený k restituci (ve významu 1); nabytý v restitučním řízení*
- SNB: **cílní** – 1. *ki ima točno določen cilj, namen*
 – 2. *na katerega je usmerjeno določeno delovanje*
 – 3. *ki je postavljen, določen kot cilj kakega prizadevanja*

Pomenskim definicijam sledi ilustrativno gradivo. Posamezni primeri so med seboj ločeni s podpičji (SNB) ali pa z vejicami in podpičji (NSČ), odvisno od vzajemne pomenske bližine in slovnične podobnosti. Večbesedna poimenovanja in frazeološke besedne zveze predstavljajo samostojne geselske članke. V češkem priročniku so navedeni pod gesli, ki ustrezajo vsem njihovim polnopomenskim komponentam, v slovenskem priročniku pa samo pod geslom, ki predstavlja prvi polnopomenski del poimenovanja ali besedne zveze. Razlaga je v češkem in slovenskem slovarju navedena ob lemi, ki predstavlja prvi polnopomenski del leksema.

- NSČ: **pošta**
 ↑ **hlasová pošta**
hlasový
hlasová pošta *služba pro majitele hlasových schránek [...]*
- SNB: **televizija** [v slovarju ni navedena kot samostojno geslo]
kábelski
kábelska televizija *sistem prenosa televizijskih programov [...]*

V ilustrativnem gradivu slovarja so za dodatno ponazoritev razlage pomena pogosto citirani celotni konteksti uporabe dane leksikalne enote, kar je uporabno predvsem pri frazemih.

- NSČ: **jít do kytek** expr. *být v koncích, končit, skončit, zaniknout*: pokud naše vláda nezačne dělat něco užitečného a kvalifikovaného, půjde co nejdříve; prodej muziky jde u nás do kytek; firma jde do kytek
- SNB: **prodání mèglo** ekspr. *zavesti, prepričati koga v kaj z nejasno, neutemeljeno razlago brez logičnih povezav*: V predvolilnem času je oblast ljudstvu prodala meglo, ki ji lahko nasedejo le tisti, ki jim še danes ni jasno, v čem je razlika med certifikati in delnicami

Geselski članek češkega priročnika je zaključen z dodatnimi opombami, ki mdr. vsebujejo dopolnilne podatke o priložnostnih variantnih pravopisnih podobah besede, opombe glede uporabe gesla v praktični komunikaciji, komentarje o vrsti poimenovanj in besedotvornih postopkih oziroma primere izrazov z nasprotnim pomenom. V slovenskem priročniku so ti podatki praviloma del samega geselskega članka.

V obih priročnikih je sestava geselskih člankov v uvodnem delu (v slovenskem slovarju na veznem listu) grafično ponazorjena, posamezni elementi geselskega članka pa označeni in opisani. Običajen uporabnik se tako lahko preprosto orientira v delu s slovarjem in enostavno preveri način zapisa npr. oblikoslovnih elementov, homonimov ali referenčnih gesel. Poenostavljeno shemo slovarskih člankov vsebuje tudi

češki priročnik. Pred slovarskim delom sta v obeh slovarjih navedena seznama kratic, oznak in uporabljenih grafičnih simbolov.

2.3 Neologizmi z vidika poimenovalnih možnosti

Jezikovna sorodnost slovenščine in češčine narekuje podobnost poimenovalnih možnosti za nove pojme in dejstva v obeh jezikih.

Prevzemanje se uveljavlja predvsem za označevanje pojmov, uveljavljenih v mednarodnem merilu (npr. pojmi s področja računalništva, športa, glasbe, mode in zabave). Pri primerjavi prevzetih besed v obeh jezikih je mogoče pogosto določiti različno mero prilagojenosti leksikalne enote domačemu jezikovnemu sistemu. Pogosto se dopušča tudi variantnost v njihovem zapisu oziroma izgovorjavi; v tem primeru je na prvem mestu navedena pogostejša varianta.

- NSČ: **insider** [-sajdr]
punker [pank-], **panker**
peeling [píli-]
peering [píri-]
- SNB: **insájder** in **insider** [insájder]
pánker in **punker** [pánker]
píling in **peeling** [píling-]
peering [píring-]
happening [hêpening-] in **hêpening**

Kalkiranje je manj pogosto kot prevzemanje besed, pri katerem struktura domačega jezika dopušča dobesedni prevod tujega izraza, tako tvorjena oblika pa je sprejeta s strani večje skupine uporabnikov (npr. strokovne javnosti). Pri primerjavi besednih enot v slovenskem in češkem jeziku je mogoče naleteti na primere, pri katerih je bilo kalkiranje uporabljeno v obeh jezikih oziroma samo v enem ali pa se kalk v enem jeziku pojavlja vzporedno s prevzeto besedo.

- NSČ: **myš** poč. *přídavné zařízení počítače sloužící k posunu kurzoru na obrazovce*
server poč. *výkonný počítač, který zabezpečuje chod (lokální) počítačové sítě*
- SNB: **míška** *manjša, po obliki roki prilagojena naprava z gumbi za podajanje ukazov*
 [...]
sêrver *računalnik kot osrednji del omrežja [...]*
stréžnik *računalnik kot osrednji del omrežja [...]*

V obeh jezikih se – kot priča vrsta primerov iz obeh slovarjev neologizmov – pogosto uveljavljajo tudi **večbesedna poimenovanja**:

- NSČ: **horská cyklistika** *ježdění na horských kolech*
humanitární most [...] *spojení k přepravování prostředků humanitární pomoci*
 [...]
- SNB: **górsko kolesárstvo** *šport, pri katerem se vozi z gorskim kolesom*
humanitární móst *prezava za prevoz [...] humanitarne pomoči ljudem v nesreči*

Večbesedna poimenovanja v obeh jezikih lahko preidejo v enobesedna, primera t. i. univerbizacije istega večbesednega poimenovanja tako v češčini kot v slovenščini pa avtorju v obeh slovarjih neologizmov ni uspelo odkriti.

- NSČ: **individuálka** *individuální výuka, hodina*
klubovka *klubová taneční hudba*
 SNB: **ántivirúsnik** *protivirusni program, protivirusnik*
plisírka *plisirano krilo*

Zelo pogost besedotvorni postopek v obeh jezikih je **izpeljava**. Nove pojme je tako mogoče označiti s pomočjo izpeljave poimenovanja iz že uveljavljenega besedišča ali pa iz novo prevzetih besed.

- NSČ: **nutič** *kdo někoho k něčemu nutí*
happeningár *pořadatel happeningu, jeho účastník*
ufologický *týkající se ufologie*
 SNB: **kártični** *ki je v zvezi s ploščatim [...] kosom plastike, ki vsebuje [...] osebne podatke*
hášišar *kdor uživa hašiš*
posprějati *s pršenjem nanesti, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj*

V obeh jezikih produktivno možnost tvorjenja novih besed predstavlja **zlaganje**, o čemer pričajo tudi primeri iz obeh slovarjev. V slovenskem priročniku so pri tem dopuščene tudi variante z ločenim zapisom prvega dela zloženih besed.

- NSČ: **videokamera** *přístroj pro (souběžné) zaznamenávání obrazu a zvuku*
rádobyhvězdíčka *kdo se snaží proniknout do uměleckého světa, upozornit na sebe, ale nemá pro to předpoklady*
 SNB: **videokámera** in **vídeo kámera** *elektronska optična naprava, s katero se sekvenca slik pred napravo prenaša na [...] magnetni trak*
pěšcóna in **pěš cóna** *predel, področje, namenjeno samo za pešce*

V obeh jezikih se skladno uporablja besedotvorni postopek tvorjenja **okrajšav**.

- NSČ: **piár** *public relations (PR)*
esemeska *(krátká) textová zpráva posílaná, přijímaná mobilním telefonem ap. (SMS)*
 SNB: **piár** *načrtovano in usmerjeno komuniciranje med organizacijo in javnostjo [...]*
esemès *kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo [...], SMS*

Oba priročnika vsebujeta tudi primere **pomensko** tvorjenih novih poimenovanj, tj. poimenovanj, prenesenih z enega pojma na drugega, na podlagi zunanje podobnosti ali vsebinske sorodnosti, z zožitvijo ali razširitvijo pomena ipd.

- NSČ: **daňová oáza** *územní oblast vyznačující se poskytováním zvláštních daňových úlev [...]*
čtyřka *politické uskupení (čtyřkoalice) KDU-ČSL, US, ODA a DEU*
 SNB: **kengurújček** *pripomoček za prenašanje dojenčka [...] na sprednji strani telesa*
jéžek *priprava za zapenjanje oblačil in obutve [...]*

2.4 Nabor neologizmov iz komunikacijskega vidika

Besedne enote, navedene v obeh slovarjih, so povezane tako z vsedružno (izražanje v javnih, uradnih in formalnih situacijah) kot z zasebno (v nejavnih, neformalnih situacijah) in poklicno komunikacijo (strokovno izražanje, predvsem v delovnem okolju). V neformalnih situacijah v delovnem ali specifičnem družbenem okolju se uveljavljajo žargonski in slengovski izrazi, ki jim pozornost ravno tako posvečata oba priročnika.

Tabela 1: Primeri neologizmov, ki se uporabljajo v različnih komunikacijskih situacijah

	formalna komunikacija	zasebna neformalna komunikacija	neformalna komunikacija v specifičnem delovnem ali družbenem okolju	poklicna komunikacija
NSČ	<i>SIM karta</i>	<i>simka (SIM karta)</i>	<i>našlehnutý (jsoucí pod vlivem drogy) – pův. v prostředí narkomanů</i>	<i>shortlist (výběrový seznam) – v marketingu, reklamě, oblasti lidských zdrojů</i>
SNB	<i>plačtilna kárta (kartica za brezgotovinsko plačevanje)</i>	<i>izviséti (ne uspeti, ne doseči zaželenega)</i>	<i>posêmplati (z elektronsko napravo vzeti vzorce zvoka) – za glasbo, pri snemanju</i>	<i>junk bonds (visoko tvegane obveznice) – v finančnistvu</i>

Nove besede je mogoče členiti v skupine glede na področja človeške dejavnosti oziroma stróke, v katerih se uporabljajo. Najbolj množično so zastopana poimenovanja iz panog, ki se v zadnjem času najbolj dinamično razvijajo in prodirajo v podzavest najširše javnosti (računalništvo, telekomunikacije, trgovina, oglaševanje, publicistika, šport, moda, zabava ipd.). Če so ti pojmi mednarodno razširjeni, se za njihovo poimenovanje najpogosteje uporabljajo internacionalizmi, ki jih je praviloma mogoče najti v obeh priročnikih (z morebitnimi razlikami v pravopisu oziroma izgovorjavi).

NSČ: **squash, goretex, multimedialní, profitabilní, spam, antiglobalizace ...**

SNB: **squash, góretéks, múltimédijski, profitabilen, spam, ántiglobalizácija ...**

Glavno razliko med obema priročnikoma tako predstavljajo neologizmi, ki označujejo pojave, povezane s specifičnim jezikovnim prostorom (češki in slovenski jezikovni prostor) ali zemljepisnim okoljem (Češka republika, Slovenija, pogosto tudi Češkoslovaška, Slovaška oziroma države nekdanje Jugoslavije), in so torej navedeni samo v enem od priročnikov. Tovrstne razlike izhajajo npr. iz različnih političnih situacij in različnega notranjepolitičnega razvoja obeh držav ter iz različnih navad, tradicij in drugačne zgodovine.

- NSČ: **minifernet** – *miniaturní lahvička fernetu*
novácký – *vztahující se k soukromé televizní stanici Nova*
antihavlovský, antiklausovský, antizemanovský – *namířený proti V. Havlovi, V. Klausovi, M. Zemanovi*
- SNB: **izbrísani** – *državljani druge države, naslednice nekdanje SFRJ, ki je živel na območju Slovenije in bil 26. 2. 1992 izbrisan iz registra stalnega prebivalstva Slovenije*
prešeren – *bankovec za tisoč slovenskih tolarjev*
eldešovec – *član, pristaš Liberalnodemokratske stranke ali Liberalne demokracije*

Nekaterim novim besedam, navedenim v enem od slovarjev, v drugem priročniku ni mogoče najti ekvivalentov, kljub temu da je obstoj neologizmov izpričan v obeh jezikih.

SNB: **googlati** x NSČ: ne navaja »**googlovat**«

SNB: **múlčiti** x NSČ: ne navaja »**mulčovat**«

Razlog je lahko časovni zamik v širjenju dane leksikalne enote med slovenskim in češkim jezikovnim okoljem ali pa preprosto dejstvo, da nove besede nastajajo, se množijo in izginjajo s hitrostjo, ki skorajda izključuje možnost, da bi slovarjem neologizmov v celoti uspelo pokriti novo besedišče.

3 Zaključek

Primerjava je pokazala, da v pristopu k leksikalnim enotam med češkim in slovenskim priročnikom ni bistvenih razlik. Primerljivi sta strukturi geselskih člankov in referenčni obdobji za izbor leksikalnega materiala za slovarja. Leme v obeh priročnikih pričajo o uporabi enakega nabora besedotvornih postopkov in primerljivem deležu internacionalizmov v obdelanih besediščih.

Prednost češkega priročnika je, da ga sestavljata dve izdaji s časovnim odstopom in vzajemno navezanostjo, ki omogoča primerjavo novih leksikalnih plasti v obeh slovarjih, spremljanje nastanka novih besed in obogatitve pomenske plati obstoječih besed ter porasta oziroma upada produktivnosti besedotvornih postopkov ali pa frekvence nekaterih morfemov.

NSČ 1: **squash** (podst. jm.), **squash** (příd. jm.), **squashový**

NSČ 2: **squashista, squashistka**

SNB: **squash**

Številne obravnavane besede postopoma postajajo ali pa so že postale neločljiv del splošnega besedišča in izgubljajo priznak »novosti«. Prav nasprotno pa je dosti navedenih poimenovanj v priročnikih vse manj aktualnih oziroma so ta preveč ozko speta s časom svojega nastanka (*plotozed* = plot z tvárnic jako symbol nepřátelského postojе vůči Romům; *eriksonista* = uživatel mobilního telefonu značky Ericsson; *prešeren* = bankovec za tisoč slovenskih tolarjev). Zagotovo pa prav tako kot vsa ostala gesla ostajajo dragocen dokument razvoja družbe oziroma naroda v določenem zgodovinskem obdobju.

Literatura in slovarji

- BIZJAK KONČAR, Aleksandra, SNOJ, Marko (ur.), 2013: *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- MARTINCOVÁ, Olga idr. (ur.), 1998a: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: ÚJČ AV ČR.
- MARTINCOVÁ, Olga idr. (ur.), 1998b: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*. Praha: Academia.
- MARTINCOVÁ, Olga idr. (ur.), 2004: *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*. Praha: Academia.
- Nový akademický slovník cizích slov*, 2005. Praha: Academia.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika 1–5, 1970–1991*. Ljubljana: SAZU, DZS.
- Slovenski pravopis*, 2003. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, 2005. Praha: Academia.
- Slovník spisovného jazyka českého*, 1989. Praha: Academia.
- SOCHOVÁ, Zdeňka, POŠTOLKOVÁ, Běla, 1994: *Co v slovnících nenajdete: Novinky v současné slovní zásobě*. Praha: Portál.
- Veliki slovar tujk*, 2002. Ljubljana: Cankarjeva založba.